

Titel Notitie aanvullende gegevens aanvraag soortenbescherming
Provincie Utrecht – Windturbines Rijnenburg en Reijerscop

Datum 19-01-2023

Zaaknr: ██████████

Auteur ██████████ (Bosch & van Rijn)

██████████ (Waardenburg Ecology)

Aanleiding

Op 28 juli 2022 is een ontheffingsverzoek ten behoeve van een windpark binnen de polders Rijnenburg en Reijerscop, direct ten zuidwesten van verkeersknooppunt Oudenrijn. Het plan voorziet in de realisatie van een windpark bestaande uit vier windturbines met toebehoren. Het betreft een aanvraag voor een ontheffing Wet natuurbescherming (Wnb) zoals bedoeld in artikel 3.3 lid 1 en artikel 3.8 lid 1 van de Wet natuurbescherming.

Op 21 november 2022 heeft provincie Utrecht een verzoek tot aanvullingen per mail/brief verzonden. In dit verzoek staat beschreven dat enkele gegevens ontbreken om de aanvraag goed te kunnen beoordelen.

Op 5 december 2022 is door Bosch & van Rijn een verzoek om uitstel van het aanleveren van aanvullende gegevens gevraagd. Provincie Utrecht heeft dit verzoek ingewilligd, waardoor de einddatum van aanleveren van de aanvullende gegevens op 13 februari is.

In voorliggende notitie wordt een reactie gegeven op het verzoek tot aanvullingen van de provincie Utrecht. N.a.v. het verzoek tot aanvulling en de voorliggende reactie hierop is tevens een hernieuwde versie van het Activiteitenplan opgesteld.

Beantwoording verzoek om aanvullingen

1. De aanvraag

Verzoek Provincie Utrecht:

U vraagt een ontheffing aan voor 75 vogelsoorten. Niet alle vogelsoorten waarvoor u de aanvraag heeft ingediend zijn terug te vinden in het aangereikte natuuronderzoek, en van niet alle aangevraagde vogelsoorten is aangegeven in hoeverre er sprake is van mortaliteit door het draaien van de wieken van de windmolens. De afstand tussen de grond en de roterende wieken is globaal gezien 90 meter. Het lijkt ons toe dat er in de aanvraag soorten genoemd zijn die nooit deze vlieghoogte bereiken en dus niet gedood gaan worden door het gebruik van deze windmolens. Wij verzoeken u aan te geven in hoeverre de aangevraagde vogelsoorten de vlieghoogte bereiken, zodanig dat ze in botsing kunnen komen met de draaiende wieken van de windmolens. Voor vogels die niet in aanraking komen door de wieken, vanwege de

vlieghoogte verzoeken wij u deze soorten uit de aanvraag te halen en de aanvraag voor deze soorten in te trekken.

Reactie:

Alle soorten met gebiedsbinding (lokale broed- of niet-broedvogels; tabel 12.1 in natuurtoets) worden reeds besproken in de natuurtoets. Voor individuele soorten is hierbij een verwachte mortaliteit gegeven. Voor soorten zonder gebiedsbinding (tabel 12.2 in natuurtoets) geldt dat dit met name vogelsoorten zijn die voornamelijk tijdens de seizoenstrek als slachtoffer worden voorzien. Voor deze soorten geldt dat het om veel verschillende vogelsoorten die een vergelijkbaar gedrag en aanvaringsrisico vertonen in relatie tot het geplande windpark. Detailinformatie over individuele vogelsoorten is niet of nauwelijks voorhanden en biedt geen meerwaarde met betrekking tot de ontheffingsaanvraag. Daarom is er voor gekozen om deze vogelsoorten als 'groep' in de natuurtoets te beschouwen; wel is per individuele vogelsoort een verwachte mortaliteit gegeven.

U vraagt of alle in de ontheffingsaanvraag opgenomen vogelsoorten wel in aanvaring komen met de rotor van de geplande windturbines omdat de tiplaaagte 90 meter bedraagt. In de natuurtoets is *worst case* getoetst met een minimale ashoogte van 140 m en een maximale rotordiameter van 180 m. Dit geeft een minimale tiplaaagte van 50 meter. De lijst met vogels zonder gebiedsbinding (tabel 12.2 in natuurtoets) betreffen vogelsoorten die voornamelijk tijdens de seizoenstrek als slachtoffer worden voorzien. Seizoenstrek vindt plaats in een brede range aan hoogtes, van enkele meters boven het maaiveld tot enkele kilometers hoogte¹². Het is daarbij goed mogelijk dat seizoenstrek regelmatig plaatsvindt op rotorhoogte. Voor soorten met gebiedsbinding (lokale broed- of niet-broedvogels; tabel 12.1 in natuurtoets) wordt voor een beperkt aantal vogelsoorten sterfte verwacht. Van deze soorten wordt verwacht dat regelmatig vliegbewegingen in en nabij het windpark plaatsvinden, bijvoorbeeld tussen foerageergebieden en slaappleatsen. Hoewel een groot deel van de vliegbewegingen beneden de rotorhoogte zal plaatsvinden, kan een deel van de vogels ook op rotorhoogte vliegen en mogelijk in aanvaring komen³.

De lijst met vogelsoorten opgenomen in het Activiteitenplan is niet aangepast in de hernieuwde versie van het Activiteitenplan.

2. Werkzaamheden

Verzoek Provincie Utrecht:

In het activiteitenplan staat niet duidelijk aangegeven welke werkzaamheden precies zullen worden uitgevoerd om het windpark te realiseren. Tevens wordt aangegeven dat er nog geen definitieve layout is voor de benodigde werkzaamheden. Graag ontvangen wij precies voor welke werkzaamheden er ontheffing wordt

¹ Kleyheeg-Hartman, J.C. & A. Potiek, 2020a. Analyse nachtelijke vogeltrek met behulp van 3D-vogelradar: Showcase Eemshaven. Resultaten najaar 2018 en voorjaar 2019. Rapport 19-176. Bureau Waardenburg, Culemborg.

² Shinneman, S.M., E.E. van Loon, B.C. Wijers & W. Bouten, 2020. Prediction and measurements of high intensity bird migration using meteorological radar data in Eemshaven windpark. Instituut voor Biodiversiteit en Ecosysteem Dynamica, Universiteit van Amsterdam

³ Verbeek R.G., M. Boonman & D.M. Soes, 2020. Natuuronderzoek energielandschap Rijnenburg en Reijerscop. Resultaten veldonderzoek 2019 naar vlermuizen, grote modderkruiper, waterspitsmuis, platte schijfhoren en vogels. Bureau Waardenburg Rapportnr. 19-226 Bureau Waardenburg, Culemborg.

aangevraagd met de plek hiervan aangegeven op een kaart van het plangebied. Indien dit nodig is dient u ook voor aanvullende soorten ontheffing aan te vragen en het activiteitenplan hierop aan te vullen.

Reactie:

De uit te voeren werkzaamheden zijn nader toegelicht in de hernieuwde versie van het Activiteitenplan. Tevens is de locatie hiervan op kaart weergegeven. Hierbij is ook aangegeven voor welke werkzaamheden de ontheffing wordt aangevraagd.

3. Nader onderzoek

Verzoek Provincie Utrecht:

Op blz. 73 van het nader onderzoek staat een schatting van de vermijding van lokale broedvogels door de aanleg en het gebruik van het plangebied als windpark en zonnenveld. Er wordt geen berekening gemaakt voor alleen het windpark. Er wordt gesteld dat het totale gebied waar de vogels aanwezig zijn 1.100 ha is en dat het zoekgebied in totaal 430 ha is. U stelt daarbij dat geen precieze voorspelling te maken valt hoeveel vogels niet meer in het plangebied tot broeden kunnen komen. Vervolgens wordt gesteld dat voor veel vogelsoorten het verlies aan leefgebied beperkt is, nl. 10-20%. Dit blijkt echter niet uit tabel 11.3. Wij verzoeken u deze aannamen te concretiseren. Op welke grond constateert u dat voor veel vogels geldt dat het leefgebied slechts afneemt met 10-20%? Daarnaast verzoeken wij u een inschatting te maken voor welke vogelsoorten de vermijding vermoedelijk groter is dan 20%.

Reactie:

In de geactualiseerde versie van de natuurtoets is een gedetailleerde berekening opgenomen van het verlies van leefgebied van lokale broedvogels als gevolg van de aanleg en het gebruik van het windpark.

4. Nader onderzoek

Verzoek Provincie Utrecht:

Indien er sprake is van verstoring van wezenlijke aard en/of afname van leefgebied van beschermde soorten, verzoeken wij u uw aanvraag uit te breiden met de relevante verbodsartikelen. Verder verzoeken wij u in dat geval aan te geven hoe u dit te verdwijnen leefgebied gaat compenseren.

Reactie:

In de geactualiseerde versie van het activiteitenplan zijn de relevante verbodsartikelen voor verstoring en/of afname leefgebied van beschermde soorten aangevuld. Daarnaast is de benodigde compensatie voor weidevogels nader toegelicht.

5. Nader onderzoek

Verzoek Provincie Utrecht:

U geeft aan dat voor niet-broedvogels het mogelijk is om in de directe omgeving van het plangebied alternatieve foerageer- en rustplekken te benutten. Gezien het feit dat dit weliswaar een tijdelijke, maar toch een wezenlijke afname van rust- en foerageergebied is, en dat deze rustperiode voor de vogels seizoensgebonden is, verzoeken wij u een inschatting te geven hoe lang deze tijdelijke verstoring zal gaan plaatsvinden, en in welke periode(s) van het jaar de werkzaamheden zullen worden uitgevoerd.

Reactie:

De geplande windturbines leiden tot een beperkt verlies van foerageergebied van watervogels. Ten opzichte van het beschikbare areaal agrarisch gebied in de ruime omgeving van het plangebied gaat het hier om een beperkte en tijdelijke verstoring van het totale areaal aan beschikbaar potentieel foerageergebied in de ruime omgeving. De specifieke bouwperiode kan in dit stadium nog niet aangegeven worden, aangezien dit afhankelijk is van verschillende factoren. Wel wordt er gestreefd om zoveel mogelijk te werken buiten kwetsbare perioden.

Wel kunnen ganzen en andere watervogels bij verstoring eenvoudig uitwijken naar andere delen nabij het plangebied en zodoende alternatieve foerageer- en rustgebieden benutten. Vogels zullen het plangebied en de directe omgeving hooguit tijdelijk verlaten, zodat er geen sprake is van maatgevende verstoring. Op basis van het voorgaande wordt geconcludeerd dat negatieve effecten op rustende of foeragerende niet-broedvogels als gevolg van de tijdelijke verstoring tijdens de aanlegfase zijn uitgesloten.

De verwachte duur van de werkzaamheden betreft voor de verschillende onderdelen:

Vorbereiding aanlegfase

- Voorbelasting van de bouwwegen en kraanopstelplaatsen: duur ca. 6 tot 9 maanden

Aanlegfase

Onderstaande werkzaamheden voor de aanleg van de windturbines en de aanleg van de parkinfrastructuur kunnen gelijktijdig worden uitgevoerd.

- Aanleg van de toegangswegen: duur ca. 1 tot 2 maanden
- Kraanopstelplaatsen: duur ca. 6 weken
- Fundament aanleggen: duur ca. 3 tot 4 maanden met een droogtijd van ca. 4 tot 6 weken
- Opbouw per windturbine: duur ca. 2 weken
- Bekabeling: duur ca. 2-3 maanden

6. Nader onderzoek

Verzoek Provincie Utrecht:

Op blz. 76 van het natuuronderzoek geeft u aan dat er geen bomen gekapt gaan worden waardoor het vernietigen van jaarrond beschermde nesten is uitgesloten. Vervolgens geeft u in dezelfde alinea aan dat, indien het niet mogelijk is buiten het broedseizoen te werken, het plangebied voor aanvang van het broedseizoen ongeschikt te maken. Hoewel wij ervan uit gaan dat bij dat op voorhand ongeschikt maken niet alsnog bomen gekapt gaan worden waar mogelijk een jaarrond beschermd nest aanwezig is, willen wij u verzoeken dit duidelijker te formuleren.

Reactie:

Het klopt dat het uitgangspunt is dat geen bomen worden gekapt. Het kappen van bomen zonder vooraf nader ecologisch onderzoek te verrichten kan mogelijk leiden tot het overtreden van verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming. Dit is expliciet opgenomen in de geactualiseerde versie van de natuurtoets.

7. Nader onderzoek

Verzoek Provincie Utrecht:

Op blz. 43 van het natuuronderzoek wordt aangegeven dat windmolens het effect op vogels hebben dat vogels deze ruimte gaan vermijden. Zowel broedende als rustende vogels gaan de windmolens vermijden. Hierdoor zijn er weliswaar minder slachtoffers, maar dat houdt wel een afname in van het foerageergebied en van de rustplekken. Wij verzoeken u aan te geven in hoeverre hier sprake is van verstoring van wezenlijke aard en van afname van essentieel leefgebied, en in hoeverre hiervoor wordt gecompenseerd?

Reactie:

In paragraaf 11.3 van de geactualiseerde versie van de natuurtoets is de vermindering van vogels beschreven. Alleen van broedvogels van grutto en velduil kan niet worden uitgesloten dat de vermindering leidt tot verkleining van de (regionale) broedpopulatie. In dit geval is de verstoring dus van wezenlijke aard en leidt tot afname van essentieel leefgebied en is voor deze soorten compensatie van leefgebied benodigd. Voor andere soorten is geen sprake van verstoring / afname van essentieel leefgebied.

8. Nader onderzoek

Verzoek Provincie Utrecht:

In het plangebied komen de Rode Lijst soorten grutto en velduil voor. Voor de lokale broedvogel grutto geldt dat het broedterritorium ca. 400 ha is en voor de velduil is dit één broedlocatie. Realisatie van het initiatief leidt tot een verkleining van leefgebied (broedlocaties en/of foerageergebied). Het verlies van leefgebied (door ruimtebeslag en verstoring) van de weidevogels grutto en velduil kan leiden tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van deze soorten. Het is afhankelijk van het belang van het gebied voor de soort en de maatregelen die getroffen worden (mitigerende of compenserende maatregelen) of er wel of niet een ontheffing voor de soorten nodig is. Wij verzoeken u de aanvraag hierop aan te vullen zodat duidelijk is wat hier aan de orde is.

Reactie:

Het belang van het gebied voor de soort en de compenseren maatregelen die getroffen worden voor weidevogels grutto en velduil zijn nader toegelicht in de hernieuwde versie van het Activiteitenplan.

9. Nader onderzoek

Verzoek Provincie Utrecht:

Verder verzoeken wij u aan te geven waarom voor de velduil, steenuil, bosuil, ransuil en havik geen ontheffing wordt aangevraagd voor het doden van deze soorten, terwijl er in het plangebied wel (jaarrond beschermde) nesten aanwezig zijn, of recent zijn geweest.

Reactie:

Voor genoemde uilensoorten geldt dat in het algemeen laag (beneden de rotorhoogte) gevlogen wordt. Het risico op aanvaring is daarmee nihil. Dit wordt ook bevestigd door het feit dat binnen Europa deze soorten nauwelijks als

aanvaringslachtoffer gevonden worden onder windturbines⁴. Voor de havik geldt eveneens dat deze soort (ondanks het wijdverspreide voorkomen in Europa) nauwelijks wordt gevonden als aanvaringslachtoffer¹. Het gaat bovendien om een enkel broedpaar in de omgeving van het plangebied. De kans op aanvaring (en daarmee jaarlijkse aanvaringslachtoffers) is daarom als nihil ingeschat en zijn deze soorten niet in de ontheffingsaanvraag Wet natuurbescherming opgenomen.

10. Alternatievenafweging

Verzoek Provincie Utrecht:

In de alternatievenafweging zijn de vleermuizen niet meegenomen in het onderdeel van 'planning'. Ik wil u vragen de alternatievenafweging hierop aan te vullen.

Reactie:

In de directe omgeving van het Windpark Rijnenburg & Reijerscop zijn verder geen verblijfplaatsen, vliegroutes en essentieel foeragegebied van vleermuizen aanwezig. Er is daarom geen sprake van overtredingen van verbodsbepalingen. Een alternatieve planning voor vleermuizen is derhalve niet noodzakelijk. Dit is toegevoegd in de geactualiseerde versie van het activiteitenplan.

11. Effectenbeoordeling

Verzoek Provincie Utrecht:

In het rapport Natuurtoets Energielandschap Rijnenburg, Utrecht wordt aangegeven dat voor het bepalen van het jaarlijks sterftecijfer van vogels onder andere uitgegaan wordt van de website van BTO (Natuurtoets Energiepark Rijnenburg, blz 42) en andere Europese bronnen. De website van BTO geeft gegevens over de gemiddelde sterftecijfers in het Verenigd Koninkrijk, en voor Europa, maar voor zover wij kunnen beoordelen, niet specifiek over de Nederlandse situatie.

Vervolgens wordt er op blz. 114 (Natuurtoets Energiepark Rijnenburg) gesteld dat het aantal slachtoffers wordt gevormd door de jaarlijkse seizoenstrek in voorjaar en najaar en dat in Nederland met name over kustlocaties een belangrijk deel van de seizoenstrek in het najaar op rotorhoogte passeert. Dit zou kunnen inhouden dat het Europees gemiddelde van de sterftecijfers die door BTO worden aangegeven, wellicht lager zou kunnen liggen dan sterftecijfers voor de Nederlandse situatie.

Wij verzoeken u aan te geven in hoeverre de gegevens van BTO en andere in het rapport genoemde Europese bronnen een betrouwbaar beeld geven van de sterfte van trekvogels in Nederland en specifiek van de bruikbaarheid van deze cijfers voor de Nederlandse situatie als kustland waar gemiddeld meer vogeltrek is dan in veel andere Europese landen?

Reactie:

Voor informatie over de jaarlijkse sterfte per soort wordt gebruik gemaakt van de website van de BTO⁵. De database van BTO geeft het meeste recente en best beschikbare overzicht van sterftecijfers van vogelsoorten. Deze getallen heeft de BTO ontleend aan wetenschappelijk onderzoek in binnen- en buitenland. In veel

⁴ Langgemach, T. & T. Dürr, 2021. Informationen über Einflüsse der Windenergie-nutzung auf Vögel. Stand 7. Januar 2020, Aktualisierungen außer Fundzahlen hervorgehoben. Landesamt für Umwelt Brandenburg. Staatliche Vogelschutzwarte, Buckow.

⁵ [REDACTED]

gevallen zijn sterftcijfers van populaties specifiek uit Nederland niet beschikbaar en is buitenlands onderzoek de enige beschikbare informatiebron. In veel gevallen heeft het onderzoek betrekking op dezelfde *flyway* populatie waardoor dergelijke sterftcijfers voor een internationale populatie worden bepaald. Dit geldt zeker voor de soorten die gedurende de seizoenstrek als slachtoffer kunnen vallen. In de berekeningen wordt de sterfte van adulte vogels gebruikt, omdat hier meer over bekend is en omdat deze sterfte lager is dan die van juveniele vogels. Hierdoor valt de 1%-mortaliteitsnorm lager uit waardoor met zekerheid een worst-case-scenario wordt getoetst. Daarbij geldt dat de 1%-mortaliteitsnorm een grove eerste zeef is (zie beantwoording onder vraag 12).

12. Effectenbeoordeling

Verzoek Provincie Utrecht:

In de aanvraag wordt uitgegaan van de 1%-mortaliteitsnorm als het gaat om bepaling van het effect van het gebruik van de windmolens op de gunstige staat van instandhouding van de soorten. Ik wil u vragen te onderbouwen waarom deze methode gebruikt is en waarom dit de beste en meest effectieve manier is om het effect op de gunstige staat van instandhouding van de soorten te bepalen.

Reactie:

Voor alle soorten (en alle betrokken populaties per soort) is het effect van de voorzienbare sterfte op de gunstige staat van instandhouding (GSI) van de betrokken populatie getoetst. Hiervoor is gebruik gemaakt van de 1%-mortaliteitsnorm, wat gelijk staat aan 1% van de jaarlijkse sterfte van de betrokken populatie. Deze 1%-mortaliteitsnorm wordt toegepast als een eerste 'grove zeef' (Steunpunt Natura 2000⁶). Wanneer de voorziene sterfte onder deze 1%-mortaliteitsnorm blijft kan een effect op de GSI van de betrokken populatie met zekerheid uitgesloten worden. De ABRS acht dit een acceptabele werkwijze⁷. Wanneer de voorziene sterfte de 1%-mortaliteitsnorm overschrijdt is er niet per definitie sprake van een effect op de GSI van de betrokken populatie, maar dient het effect wel nader beschouwd te worden. Er zijn op dit moment geen andere, bruikbare mortaliteitsnormen beschikbaar die bovendien ook juridisch geaccepteerd zijn. De gehanteerde 1%-mortaliteitsnorm wordt met nadruk gebruikt als eerste 'grove zeef' en is in die zin een *worst case* benadering.

13. Effectenbeoordeling

Verzoek Provincie Utrecht:

Op blz. 59 vermeldt u dat de rosse vleermuis opvallend veel is waargenomen in de polder Rijerskop. Uit tabel 7.1 op blz. 61 blijkt dat juist voor de rosse vleermuis het tijdsaandeel binnen rotorbereik het grootst is. Vervolgens constateert u op blz. 92 dat veel vleermuizen uit Noordoost Europa in Nederland overwinteren, en dat voor Duitse windparken geldt dat de herkomst van de slachtoffers onder rosse vleermuis niet lokaal is, bijna een derde van deze slachtoffers is van Noordoost Europese afkomst. U constateert vervolgens dat, rekening houdend met het percentage Noord-oost Europese rosse vleermuizen, de sterfte van uitsluitend de Nederlandse rosse vleermuizen <1 slachtoffer per jaar is. Wij verzoeken u aan te geven wat de

⁶ https://www.commissiener.nl/docs/mer/diversen/leidraad_bepaling_significantie27052010.pdf

⁷ Zie o.a. uitspraken ABRS van 1 april 2009 in zaaknr. 200801465/1/R2, van 29 december 2010 in zaaknr. 200908100/1, van 8 februari 2012 in zaaknr. 201100875/1/R2 en van 11 juli 2018 in zaaknr. 201608248/1/R6.

verwachte sterfte van de rosse vleermuis is, inclusief de Noordoost Europese rosse vleermuizen. Wij verzoeken u tevens aan te geven waarom het niet van belang is de Noordoost Europese rosse vleermuizen mee te nemen in de 1%-mortaliteitsnorm.

Reactie:

Met het lokale voorkomen van de rosse vleermuis is expliciet rekening gehouden in de soortensamenstelling van de verwachte slachtoffers van de windturbines van Energiepark Rijnenburg.

In de bepaling van de sterfte van de rosse vleermuis is rekening gehouden met de gedeeltelijke buitenlandse herkomst van de voorziene slachtoffers. Het maakt echter voor het voorziene aantal jaarlijkse slachtoffers (<1 exemplaar voor het gehele windpark) van de rosse vleermuis geen verschil of hier wel of geen rekening mee gehouden wordt. Ook wanneer de voorziene sterfte van de rosse vleermuis volledig toegerekend wordt aan de Nederlandse populatie, is de verwachte jaarlijkse sterfte <1 exemplaar. In cumulatie met andere plannen en projecten (H14 in natuurtoets) bedraagt deze sterfte overigens meer dan de 1%-mortaliteitsnorm en is daarom een stilstandvoorziening voor de rosse vleermuis nodig om de sterfte te reduceren tot beneden de genoemde de 1%-mortaliteitsnorm.

14. Effectenbeoordeling

Verzoek Provincie Utrecht:

In het kader van de vorige vraag, verzoeken wij u de cumulatieve effecten van de rosse vleermuis te heroverwegen, en daarbij eveneens de overwinterende rosse vleermuizen uit Noordoost Europa mee te nemen in de berekeningen.

Reactie:

Zie beantwoording vraag 13.

15. Maatregelen

Verzoek Provincie Utrecht:

U stelt als maatregel een stilstandvoorziening voor tijdens het broedseizoen. Wij verzoeken u aan te geven wat volgens u wordt gerekend tot het broedseizoen? Er wordt aangevraagd voor 75 vogelsoorten, met allen een verschillend broedseizoen (zie natuurkalender voor vogels). Voor welke vogels en hun bijbehorend broedseizoen wordt de stilstandvoorziening gerealiseerd?

Reactie:

De in de ontheffingsaanvraag opgenomen stilstandvoorziening is specifiek gericht op de grutto. In H12 in de natuurtoets zijn de volgende regels opgenomen ten aanzien van de stilstandvoorziening:

- Turbine 2 en 3 dienen uitgerust te worden met een stilstandvoorziening.
- De stilstandvoorziening dient in werking te zijn gedurende de periode in het jaar dat veel baltsvluchten en andere risicovolle vluchten van de grutto op rotorhoogte plaatsvinden. Rekening houdend met variatie tussen broedseizoenen bedraagt deze periode tussen half maart en half mei.
- De stilstandvoorziening dient gedurende de daglichtperiode (tussen zonsopkomst en zonsondergang) in werking te zijn.

Een nadere onderbouwing van de regels is opgenomen in H12 van de natuurtoets. De stilstandvoorziening heeft alleen betrekking op de grutto. Voor andere soorten (broed)vogels die in de ontheffingsaanvraag Wnb zijn opgenomen geldt dat geen

mitigerende maatregelen zijn opgenomen om sterfte te reduceren, omdat de sterfte zonder maatregelen geen gevolgen heeft voor de gunstige staat van instandhouding.

16. Maatregelen

Verzoek Provincie Utrecht:

In het activiteitenplan is tevens sprake van een 'slim' detectiesysteem. Wij verzoeken u aan te geven van welk systeem u daarbij gebruik gaat maken, en (met onderbouwende rapportages) welke successen daarmee bereikt zijn.

Reactie:

Er zijn op dit moment diverse systemen op de markt die in staat zijn vogels te detecteren en gelijktijdig turbines te kunnen stilzetten om aanvaringen van vogels te voorkomen. Deze systemen maken gebruik van verschillende technieken. Voor de meeste systemen gaat dat om cameradetectie, radardetectie of een combinatie van beide technieken. In een recente review van dergelijke systemen wordt aangegeven dat voor sommige systemen de detectie van specifieke vogelsoorten >90% bedraagt⁸. De ontwikkeling en vraag van dergelijke systemen is in recente jaren sterk toegenomen en ligt in de lijn der verwachting dat deze systemen komende jaren verder verbeterd worden.

17. Maatregelen

Verzoek Provincie Utrecht:

Uit onderzoek is gebleken dat het zwart verven van een wiek van de windmolens voor minder aanvaringslachtoffers zou zorgen. Ik wil u vragen deze mitigerende maatregel op te nemen in de aanvraag en de effectenbepaling van de soorten hierop aan te passen.

Reactie:

Er is op dit moment één onderzoek uit Noorwegen beschikbaar⁹. Hierbij werd voornamelijk een reductie vastgesteld van zeearenden en in mindere mate ook van andere vogelsoorten.

We weten niet of een dergelijke maatregel in het Nederlandse landschap en soortenspectrum ook goed werkt. Om deze reden wordt door de provincie Groningen en RWE op dit moment in de Eemshaven (Groningen) een grootschalig onderzoek uitgevoerd naar de effectiviteit van zwarte wieken op windturbines op de reductie van vogelsterfte. Het onderzoek loopt tot eind 2024 en resultaten zijn voorlopig niet beschikbaar. De nu opgenomen maatregelen in de ontheffingsaanvraag Wnb zorgen ervoor dat de voorziene sterfte van betrokken vogelsoorten geen gevolgen heeft voor de staat van instandhouding. Het is daarom ons inziens niet nodig om extra maatregelen te treffen waarvan bovendien de effectiviteit nog niet zeker is.

⁸ [REDACTED]

Bosch & Van Rijn
Franz-Lisztplantsoen 220
3533 JG Utrecht

Tel: 030 - 677 64 66
Mail: ■■@boschenvanrijn.nl
Web: www.boschenvanrijn.nl

© Bosch & Van Rijn 2022

Behoudens hetgeen met de opdrachtgever is overeengekomen, mag in dit rapport vervatte informatie niet aan derden worden bekendgemaakt. Bosch & Van Rijn BV is niet aansprakelijk voor schade door het gebruik van deze informatie.